

SLOW MOMENTS IX.

Když nám "bylinkový papež" Dr. Ali Mosiri nabídl, zda s ním nechceme jít na poznávací cestu do Persie, dlouho jsme neuvažovali. Nejen proto, že Ali je náš přítel a z Íránu pochází, ale hlavně nás lákala vidina poznat tu tajuplnou zemi s jednou z nejstarších kultur, o které přece jen víme tak málo. A skutečně... divili jsme se pořád a na každém kroku. Obdivovali, ale i nechápali, usmívali se a vzápětí nevěřicně kroutili hlavou. Návštěva této země zboří mnohé myty, ale zároveň bohužel vytvoří nové...

ISFAHAN – ABYANEH – YAZD – KERMAN – MAHAN – POUŠŤ LUT – KISH – SHIRAZ – PERSEPOLIS

Persie, nebo Írán, jak se země nazývá od r. 1935, patří k nejstarším civilizacím lidstva. Tisíc let předtím, než Praotec Čech uvažoval, kam složí hlavu, patřilo Persii území od Indie až po Egypt. Prokazatelně již od 4. tisíciletí před naším letopočtem jí procházely různé obchodní cesty, včetně pověstné Hedvábné cesty s 999 oázami pro karavany. Proto se zde po dlouhá staletí setkávaly kultury nejrůznějších národností.

V r. 632 n.l., po smrti Mohameda, začali Arabové, z území dnešní Saudské Arábie, dobývat Persii a okolní země a násilně rozšiřovat Islám. Vzdělaní a jednatelské Peršané si mohli zachovat podřadné pozice ve vládnoucích kruzích a nadále podporovat řady filosofů, vědců a umělců, kteří zde byli vždy vítáni. Ze staré Persie pochází např. poet a sufimistr Rumi, astronom Omar Khayyam, alchymista Ibn Sina (Avicenna), či otec algebry al-Khwarizmi.

Zajímavostí je perský jazyk zvaný *fársí*. Nemá totiž – jako jediný v Orientu!! – původ arabský, ale indoevropský. Proto vůbec nezní agresivně. Že tento jazyk přežil několik tisíciletí, na tom mají velkou zásluhu dodnes opěvovaní perští básníci – Rudaki, Ferdowsi, Saadi a Hafez. Lidé si vykládali či zpívali jejich básně po generace a perský jazyk užívají dodnes! Zajisté překvapí, že již zmiňovaný Rumi patří v USA k nejprodávanějším básníkům; Goethe se viděl jako duševní dvojče od Hafeze a nad vchodem do Haly národů v budově UNO v New Yorku je báseň *Human* od Saadiho (... *You, who will not feel another's pain, you forfeit the right to be called human*).

FERDOWSI, 11. století, فارسی با آن مواجه هستیم، محدودیت فونت است. میکی از مشکلاتی که در وب فارسی
Víš ještě, když jsi přišel na svět, jak jsi plakal a všichni se smáli.
Žij tak, až budeš jednou odcházet, ty se budeš smát a všichni budou plakat.

KADERNÍK. Chci zajít k holiči. Nejen kvůli vlasům, ale také podívat se, jak zde vypadají ženy, když jsou nezahalené. To totiž není normálně vůbec možné. Všechny, skutečně všechny jsme zahalené od hlavy až po kotníky. Vidět je pouze vždy! jen upravený obličej s krásně namalovanými očima a výrazným obočím. (Nejčastější chirurgický zákrok v zemi je kosmetická úprava nosu.) Na recepci hotelu telefonují, za chvíli si mě přijde vyzvednout milá dívčina. Salon se nachází nedaleko, bez jediného okna do ulice. V moderním prostoru mě vítají mladé usměvavé ženy. Mají odbarvené vlasy, průsvitná trička, hluboké výstřihy, úzké džíny. V televizi zpívá sexy Madonna a usměvavý Bruno Mars. Kávička a k tomu obligátní vynikající keks jsou samozřejmostí. Za chvíli je mise splněna, a když mě (nepoškozenou) dívčina přivede zpátky, může manžel zaplatit.

Nezapomeňme zmínit Zarathustru, zakladatele náboženství Zoroastrismu, které je v Persii a Indii živé dodnes a patří k nejstaršímu praktikovanému náboženství současnosti. Zarathustra se narodil cca 500 let před Buddhou, 1 000 let před Kristem a 1 600 let před Mohamedem. Generace si předávali jeho učení po tisíciletí a až udivuje, do jaké míry jsou jeho principy dodnes aktuální – *myslet dobro, mluvit dobro, konat dobro... a vždy říkat pravdu*. Literárně jej v díle *Also sprach Zarathustra* zvěčnil Friedrich Nietzsche, hudebně Richard Strauss (úvodní melodie z filmu *2001: A Space Odyssey*). K současným zastáncům tohoto náboženství patřil např. Fredy Mercury nebo Zubin Mehta.

OMAR KHAYYAM, 12. století, یکی از مشکلاتی که در وب فارسی با آن مواجه هستیم، محدودیت فونت است.
Karavana života táhne rychle dál a každý den bez radosti je věčná ztráta.

ALKOHOL je zde velké téma. V zemi, kde se již po 7 000! let pěstuje víno, je od r. 1979 alkohol zakázaný. Mnohé, i ty nejstarší!! vinice, byly zrušeny a těch pár co zůstalo, produkuje vinný ocet. A ejhle, sem tam se ocet "pokaží" a stane se z něj víno! Ale zákony jsou na to, aby se porušovaly (jen se musí znát pravidla). Pánům se zachtělo vodky. Několik šuškových telefonátů. Za půl hodiny přijede limuzína a lokaj v obleku nenápadně předá požadované zboží. Proč se pije hlavně vodka? Má stejnou barvu jako voda... Pár dní na to navštívíme s přáteli jejich příbuzné v

horách. Úžasná atmosféra, modravá obloha, všude okolo zbytky sněhu... k tomu potřebujeme přece něco na zahřátí! I „zkažený“ ocet se našel! K výbornému obědu podávají senzační chleba pečený na otevřeném ohni. Nechávám si od paní domácí dopodrobna povykládat a přeložit, jak ten chleba dělá. Starý gazda nás se zájmem poslouchá a když skončíme, jedinou větou dodá: Nejvíce záleží na ženě, která ten chleba peče.

A jaký je Írán dnes? Na to se musíme ještě jednou vrátit do historie. Když v r. 1926 převzala vládu dynastie Pahlavi a do čela se dostal Šáh Reza (později jeho syn), nastoupila země novou moderní cestu. Jako znak integrace národnosti se Persie přejmenovala na Írán, což znamená Arijský stat. Jeho nejsvatějším symbolem je (smutně známá) svastika. Byl zreformován právní, zdravotní a školní systém. Tempo modernizace společnosti však od počátku bylo až moc pokrokové pro konzervativní religiózní vůdce; obzvlášť, když Šáh zakázal ženám nosit zahalení hlavy a později jim dokonce dal volební právo. Stále více rostoucí neshody vyvrcholily v r. 1979 islámskou revolucí. Šáh byl svržen a do čela se dostal radikální Ayatollah Khomeini, a s ním antizápadní politika a striktní zákony Islámu. V zemi byla zavedena platnost šarija, povinnost nošení pokrytí hlavy a zahalení těla u žen, zákaz tance a striktní zákaz alkoholu a drog. Dodnes je až trestem smrti trestán vztah cizího muže s muslimkou (mírněji platí i opačně) stejně jako manželská nevěra. Od r. 1979 bylo veřejně popraveno přes 4 000 homosexuálů! Jak hodně dala světu stará islámská kultura!! V této souvislosti je velmi smutné pozorovat, kam se postupně dostává Islám dnes...Po islámské revoluci opustilo zemi přes 2 miliony Peršanů – převážně intelektuální elita. Khomeini poté zavedl velkou podporu rodičovství; a skutečně od r. 1980 se populace v Íránu zdvojnásobila – ze 40 na téměř 80 milionů obyvatel! (Když má muž doma manželku a kopy dětí, půjde dělat revoluci?) Nutno podotknout, že v obou režimech - Šáha i Khomeiniho - byli (a jsou) odpůrci masově pronásledováni, mučeni a často bez soudu zavražděni.

V r. 1980 využil Irák nestabilitu v zemi a ve snaze získat nová ropná území Írán napadl – to vše za věrné asistence USA, Sovětského svazu a potlesku Izraele. (Československo dodávalo do Iráku tanky a letadla Albatross). Válka trvala 8 let a stála život jednoho milionu lidí. V Íránu jsou dodnes, i v té nejmenší dědině, padlí uctíváni jako mučedníci. Jejich velké fotografie na billboardech vypadají jak volební plakáty...

RUMI, 13. století, می در وب فارسی با آن مواجه هستیم، محدودیت کی از مشکلاتی که در وب فارسی با آن مواجه
Když si přeješ perlu, nehledej ji v kaluži. Kdo chce najít perly, musí se v moři ponořit až na dno.

ALI je náš přítel a průvodce. S jeho neutuchající energií a nadšením mně na bazaru ukazuje, vysvětluje a nechává ochutnat všechny bylinky a koření. Není to jednoduché. Každé město prodává i své specifické produkty, které se často pěstují jen v té dané lokalitě. Ale vše zvládneme díky Alimu a jeho lásce k vůním a chutím, což mu všechny tři sudičky musely dát do vínku. Ještě toto musíš ochutnat. A toto zkus, jak to voní! Na co mám použít vodu z květů růže? Do každé rýže, kam použiješ šafrán. A pít ji můžeš na srdce, mein Schatz, růžová voda je nejlepší na posílení srdce. Natáhne se nahoru do regálu, skloní se k pytlí na zemi a u dalšího stánku znova a znova. Za rukáv ho zatahá malý chlapec: Promiňte pane, vylézá Vám z kapsy peněženka. Dejte pozor, ať Vám nevypadne...

2013 odstoupil íránský prezident Ahmadžinad, který se “proslavil” jeho provokativní rétorikou. Uvidíme, jak se nový prezident Rohani prosadí v zemi proti silné konzervativní religiózní nadvládě. Na internacionálním poli se však rýsuje hospodářská změna. Jestli se Írán domluví s G5+1 na nukleárním programu a začnou se postupně uvolňovat jednotlivá embarga, určitě bude mít tato změna vliv i na světové burzy. Vždyť Írán má 3. největší rezervy ropy a 2. největší rezervy zemního plynu na světě! Apropos, Írán je největším výrobcem automobilů na Středním Východě (1 milion ročně stejně jako Škoda). Nepodceňujme Írán jako potenciálního obchodního partnera!! Embargo ještě nepadlo, ale Američané už vyjednávají ohledně prodeje 150 Boeingů... Za to 300 letadel stojí na zemi, protože kvůli embargu nemá náhradní díly. Na Írán začíná růst tlak i ze zahraničí. Je dobře, že do země pomalu začínají přijíždět turisté. Poté zajisté mnozí z nich – stejně jako já – změní své předsudky. Írán skutečně nemá s arabskými zeměmi moc společného – kromě vnucené víry, od které se dodnes neodpoutal! Právě zde jsem si uvědomila, že ne každý, kdo je zahalený, musí být potenciální agresivec či terorista. Důležitou roli hraje Amnesty International, která (zatím celkem bezvýsledně) protestuje proti nesmyslným trestům smrti... Farah Diba nedávno v německé TV veřejně proklamovala brzké změny v Íránu... A světovou pozornost budí i íránský film *Taxi*, který na Berlínském Bienale 2015 získal hlavní cenu, ale jeho autor z Teheránu nesměl vycestovat na předání cen – smutná paralela k čínskému umělci Ai Weiwei.

FRIEDRICH NIETZSCHE: TAK PRAVIL ZARATHUSTRA (O posledním člověku)

Pravím vám: musí mít ještě chaos ve svém nitru, kdo chce zrodit tančící hvězdu.

Pravím vám: vy ještě máte chaos ve svém nitru.

Běda! Přijde čas, kdy člověk již nebude rodit žádnou hvězdu.

Běda !Přijde čas člověka, který zasluhuje největšího pohrdání, který sám sebou již pohrdat neumí. Hled'te! Ukazují vám posledního člověka. A ten se ptá:

„Co je láska? Co je stvoření? Co je touha? Co je hvězda?“

KISH je ostrov, kam jezdí na dovolenou jetset Íránu. Když se chci jít vykoupat, mám dvě možnosti. Buď na normální pláži celá zahalená nebo s plavkami na „ženské“ pláži. Má zvědavost je veliká. Při vstupu na ženskou pláž zkontrolují mě i obsah mé kabelky. Kdybych měla cokoliv, čím se dá fotit, musím to odevzdat. Na regálu leží asi 50 mobilů... Pláž je velká a čistá. Na ní sedí či leží ženy v plavkách, bikinách, mnohé nahoře bez. Hraje hudba, některé tančí, pár jich dělá sport. Jsem jediná farangi – cizinka, hned si mě všimnou. Pozorování a úsměvy. Já si zase všímám jejich pěkných, často „vylepšených“ těl; vše bez jediného chloupku. Opět jsou všechny tip top upravené... Jsem snad zde na soutěži krásy? Za chvíli mě jedna „blondýnka“ zve s lišáckým úsměvem na cigaretku. O čem se bavíme? No, samozřejmě o ženách a pánech tvorstva. Jsem překvapená, jak zde ženy o sebe pečujete! To je pravda, ale smutné je, že my to neděláme kvůli nám, ale kvůli mužům. A co dělají muži? Nic moc, oni si o sobě myslí, že jsou krásní, jak byli stvořeni. A co udělá muž, když ti chce udělat radost? Koupí mi dárek... nebo se celý oholí – ale úplně všude! Hodně jsme se spolu nasmály... Jen do vody jsme se téměř nedostaly. Jakmile se mírně zvedly vlny, už vodní policajtky pískaly, že musíme z vody. Na ja, kdo by nás tam zachraňoval?

مواجهه هستیم، محقق وب فارسی با آن مواجه هستیم، محدودیت فونت وب فارسی با آن مواجه هستیم، محدودیت فونت یکی

Přestože jsem se zde po celou dobu cítila naprosto bezpečně, přiznávám, že cestování v této zemi není jednoduché – některé websites jsou zablokované (omlouvám se za zatím nezodpovězené maily), stejně jako GPS a téměř všechny nápisy jsou ve fársí! Kreditní karty kvůli embargu nefungují vůbec. 1 Euro je 36 tisíc Rials, takže jsme všichni „těžcí“ milionáři. Ale zkuste ty peníze spočítat! Odměnou však jsou skvostné stavby průřezem téměř tří tisíciletí, překrásné zahrady s vodními kanály, a to v zemi, kde 55% plochy tvoří poušť (19! z nich patří do Světového kulturního dědictví), historické hotely s autentickou atmosférou, a dobré jídlo – nepřekonatelný jogurt s divokým česnekem nebo olivy s ořechy a granátovým jablkem. Infrastruktura je, i přes bojkott, dobrá. Všude, i na tom posledním místě v poušti, funguje telefonní síť, proud mají i v té nejzalehlejší dědině, cesty jsou v perfektním stavu. Ve městech naprostá čistota (ale ve vesnicích a na polích poletují statisíce plastových sáčků).

Fascinuje mě, jak jsou zde lidé upravení. Nejen ženy, ale i muži jsou vždy čistí a korektně (i když nudně) oblečení. I ten zametač ulice má akurátně ostříhané vlasy! Ale gentlemany zde moc nenajdete. Těžko v zemi, jehož náboženství postavení ženy tak diskriminuje. Mimochodem, mnohoženství (až 4 manželky) povolil už Mohamed – správně prorokoval, že Arabové povedou hodně válek a tak bude nadbytek žen...

Časem naše vzpomínky zešednou, na jedno však nikdy nezapomenu – na lidi v Persii!!! Procestovali jsme všechny kontinenty, ale nikde jsem doposud nepotkala tak milý, otevřený, přátelský a hlavně pohostinný! národ. Jasnou vzpomínkou pro mě zůstanou děti, které na ulici s plachým úsměvem ke mně přiběhnou a nabídnou jejich keksy či datle, zvědavé ženy, které nám lámanou angličtinou nesčetněkrát popřejí *Enjoy our hospitality... Welcome in our country*, na muže všeho věku, kteří s úsměvem volají *Welcome in my home... Thank you for coming to Iran... Please, talk about Iran to your friends!* Kolik z nich se chce s námi fotografovat? Snad stovce rodin jsme stáli modelem. A to vše VŽDY s jejich milým úsměvem!!

Nejsem si jistá, zda se do Íránu ještě někdy vrátím, ale zapomenout se na tuto cestu nedá. Zarathustra má ve znaku orla s roztáhnutými křídly, které mají symbolizovat svobodu. Ten dnešní “orel” má křídla seškubaná tak, že sice poskočí, ale nevzlétne. Já tomuto národu do budoucna ze srdce přeji šťastný a svobodný let... Avšak, je to vůbec možné???

